

TÜRKİYE’NİN İLK JEOTUR VE JEOYOLLARINI KURMA ÖNERİSİ: “TORTUM-NARMAN-OLTU-OLUR” JEOYOLU VE “TORTUM-UZUNDERE-İŞHAN” JEOYOLU (ERZURUM, KD TÜRKİYE)

**İsmet Cengiz¹, Nizamettin Kazancı², Neşat Konak³,
Mehmet Aslan⁴ ve Serkan Özkümüş⁵**

¹ *Demir Export A.Ş., Ankara, Türkiye,*

² *Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Ankara Üniversitesi, 06100, Tandoğan, Ankara, Türkiye*

³ *MTA Genel Müdürlüğü, Jeoloji Etütleri Dairesi, 06800, Ankara, Türkiye,*

⁴ *MTA Orta Anadolu IV. Bölge Müdürlüğü, Malatya, Türkiye,*

⁵ *MTA Genel Müdürlüğü, Maden Etüt ve Arama Dairesi, 06800, Ankara, Türkiye.*

Jeoyol, varlığı tescil ve ilan edilmiş jeolojik güzellikleri (Jeosit, Jeolojik Miras) görmek amacıyla gidilecek yol veya güzergahtır. Başarılı bir “Jeoyol”, durakların bilimsel ve görsel olarak düzenlendiği, izlenecek yolun durumu ve özellikleri basılı olarak duyurulmuş, üzerinde uzaklık ve açıklama levhalarının bulunduğu, bilimsel gezi ve/veya jeoturizm alanlarıdır. Birbirine kavuşan jeoyollar “Jeotur” teşkil eder. Jeoyol ve onun üzerinde gerçekleştirilecek jeoturizm, kişilere, tescilli jeolojik ve kültürel özelliklerini tanıma fırsatı yanında, doğa sporları ve seyahat fırsatı verir, yöreye ise doğa koruma, kültür alış-verişi ve ekonomik getiri olanakları sağlar. Bu yüzden bütün dünyada hızla yaygınlaşmaktadır. Bu çalışma ülkemizde ilk olacak, iki jeoyolun kuruluşunu önermektedir. Erzurum il sınırlarında kalan jeoyolların bilimsel alt yapısı (bölgeye ait stratigrafi ve jeolojik evrim) 1995-2008 yılları arasında, başta MTA olmak üzere çeşitli araştırmacılar tarafından kurulmuş, bunlar tarafımızdan jeoyollar için düzenlenmiştir. Yapılması gereken bu bilgilerin kullanılarak güzergahın yerbilimsel ziyarete hazırlanmasıdır. Birinci öneri “Tortum-Narman-Oltu-Olur Jeoyolu” olup $40+31+35=106$ km’dir ve olağanüstü doğal güzellikler ile Tortum şelalesi, Narman kırmızı mutluluk vadisi ve peribacaları, fosil mezarlıkları (kokina) bulundurulur. İkincisi “Tortum-Uzundere-İhsan Jeoyolu” olup $30+44+43=117$ km’dir. Bu ikinci jeoyolda dünyaca ünlü Çoruh vadisi boyunca Mesozoyik birimleri üzerinde gelişmiş olağanüstü çeşitlilikte kıvrımlar, eski ve yeni heyelanlar ile set gölleri izlenebilir. Olur-Ishan arasındaki 33 km’lik mesafenin gidilmesi halinde bu iki jeoyol birleşir ve Tortum-Uzundere Jeotur’u kurulabilir.

Önerilen jeoyollar ve jeotur genelde Doğu Toroslar, özelde Doğu Pontidlerin jeolojik yapısını ortaya koyan ideal kesitlerdir. Erken Mesozoyik’ten Geç Paleosen’e, yani 200 MY ile 55 MY arasında çeşitli deniz ve okyanuslarda oluşmuş kayaç gruplarını (Hopa-Borçka zonu, Artvin-Yusufeli zonu, Olur-Tortum zonu, Erzurum Kars Ofiyolit zonu) tanıma olanağı verir. Bu birlikler çoğunlukla yatay duran, Anadolu’nun bugünkü coğrafyasının az-çok belirdiği son 30 milyon yılda oluşan kayalarla örtülür. Kimi yerde renk farkları, kimi yerde ise açısız uyumsuzluklarla ders kitaplarındaki gibi açık şekilde fark edilen jeolojik gelişim, yalnızca doğaseverlerin değil profesyonel yerbilimcilerin de ilgisini çekecek durumdadır.

Ülkemizde ilk kez gündeme getirilen tanımlanmış bir kavramın ışığında, önerilen bu jeoyollar başta JEMİRKO, TMMOB JMO ve MTA’nın katkıları ile kurulabilir ve etkin bir tanıtımla, bölge çok sayıda ziyaretçi ve yerbilimcinin geldiği, ulusal ve uluslararası ölçekte önemli bir çekim merkezi olabilir. Bu doğal zenginliği kullanmamak ve ondan yararlanmamak gelecekte sorumsuzluk şeklinde nitelendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Jeosit, Jeoyol, JEOTUR, Jeoturizm, Erzurum.

FIRST PROPOSAL OF GEOTOUR AND GEOROUTES CONSTRUCTION: “TORTUM-NARMAN-OLTU-OLUR” GEOROUTE AND “TORTUM-UZUNDERE-İŞHAN” GEOROUTE (ERZURUM, NE TURKEY)

**İsmet Cengiz¹, Nizamettin Kazancı², Neşat Konak³,
Mehmet Aslan⁴ and Serkan Özkümüş⁵**

¹ *Demir Export A.Ş., Ankara, Turkey,*

² *Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Ankara Üniversitesi, 06100, Tandoğan, Ankara, Turkey,*

³ *MTA Genel Müdürlüğü, Jeoloji Etütleri Dairesi, 06800, Ankara, Turkey,*

⁴ *MTA Orta Anadolu IV. Bölge Müdürlüğü, Malatya, Turkey,*

⁵ *MTA Genel Müdürlüğü, Maden Etüt ve Arama Dairesi, 06800, Ankara, Turkey.*

Georoute is the way or route to be followed in order to see the registered or announced geological beauties (geosite, geological heritage). A successful georoute consists of the scientific tour and/or ecotourism areas where the stops are organized scientifically and visually, the conditions and features of the way to be followed are announce in printing, which have distance and information plates. Georoutes that combine together make a “geotour”. Georoute and the geotourism which will be realized on it provide people with opportunity to know the registered geological and cultural features as well as with nature sports and travel opportunity. They also provide the region with natural preservation, cultural exchange and economical income. Therefore it is getting more and more popular throughout the

world. This study proposes the establishment of two georoutes which will be a first in our country. The scientific infrastructure of the georoutes within the borders of the Erzurum province (stratigraphy and geological evolution of the region) was established between 1995-2008 by various researchers, MTA being among the pioneers, and these are organized by us for the georoutes. What needs to be done is to use this information and prepare the route for geological visit. The first proposal is the “*Tortum-Narman-Oltu-Olur Georoute*” and its length is 40 km + 31 km + 35 km = 106 km. It contains extraordinary natural beauties and the Tortum Fall, Narman Red Happiness Valley and fairy chimneys, fossile graves (coquina). The second one is the “*Tortum-Uzundere- İhsan Georoute*” which is 30 km + 44 km + 43 km = 117 km. This second georoute can be watched by various folds, old and new slides and set lakes. By traveling the 33 km distance between Olur-Ishan these two georoutes combine to form the *Tortum-Uzundere Geotour*.

The proposed georoutes and geotour are the ideal cross sections revealing the geologic structure of the Eastern Taurus Mountains in general and Eastern Pontids in particular. It gives the opportunity to know the rock groups formed in various seas and oceans from the early Mesozoic to Late Paleocene, that is between 200 my and 55 my (Hopa-Borçka Zone, Artvin-Yusufeli Zone, Olur-Tortum Zone, Erzurum Kars Ophiolite Zone). These assemblies are usually covered by the horizontal rocks formed in the last 30 million year when the present geography of Anatolia was somehow obvious. The geologic development which can clearly be notice with the colour differences in some places and the angular disharmony in other places can attract the attention of not only the nature fans but also the professional geologists.

Under the light of a concept which is for the first time defined in our country, these proposed Georoutes can be established by the contributions of JEMİRKO, TMMOB JMO and MTA and become an important centre of attention at the national and international scale to be seen by visitors and geologists. Failing to use and take advantage from this natural richness will be considered as irresponsibility in the future.

KEY WORDS: GEOSITE, GEOROUTE, GEOTOUR, GEOTOURISM, ERZURUM.